

Nina Nordlund

Lapset ja raha

talouskasvatuksen aakkoset vanhemmille

Alma Talent ♦ Helsinki 2018

Tilaa Lapset ja raha – Talouskasvatuksen aakkoset vanhemmille
Alma Talent Shopista: shop.almatalent.fi

Copyright © 2017 Alma Talent Oy ja Nina Nordlund

ISBN: 978-952-14-3234-7

ISBN: 978-952-14-3236-1 (sähkökirja)

ISBN: 978-952-14-3237-8 (verkkokirja)

Kansi: Sirpa Puntti

Taitto: Taru Tarvainen

Kuvat: Stella, Isabella ja Gemma Nordlund

sekä Mimosa Niemelä

Paino: BALTO print 2018 Liettua

Anna palautetta kirjasta: protoimitus@almamedia.fi

Sisällysluettelo

Johdanto	7
Minun tarinani	10
Kiitokset.....	14
Tausta vaikuttaa toimintaamme – myös vanhempina	17
Tunnista opitut mallit	23
Keskustele lapsen kanssa rahasta	25
Vaahtokarkkitutkimus	28
Huomioi lapsen temperamentti – tarkka vai törsääjä?	30
Millainen rahapersona olet?	31
Muista olla kiitollinen	37
Taloukasvatuksen perustyökalut	41
Tahdonvoimaa voi vahvistaa.....	42
Viivytetty palkitseminen	46
Käteinen konkretisoi rahan	50

Viikkoraha – vastikkeellisena vai vastikkeettomana?	56
Säästämisen taidon lapsi oppii helposti.....	69
Tarve vai halu?	72
Työn arvon opettaminen.....	78
Paha, paha laina	90
Budjetoinnilla varoja ohjataan arvojen mukaisesti	96
Rahataidot iän mukaan.....	113
Päiväkoti-ikäiset ja ekaluokkalaiset.....	113
Alakoululaiset	117
Kohti aikuisuutta	119
Lapselle säästäminen ja lapsen omaisuuden karttuminen	123
Säästäminen – lapsen vai vanhemman nimeen?.....	126
Pesämunan kerääminen.....	130
Makaavatko rahat turhan panttina pankkitilillä?	136
Voiko lapselle asuntosäästää?.....	138
Älä maksa turhaan lahja- tai perintöveroa	143
Miten lapsen omaisuutta pitää hoitaa?	146
Sijoittaminen lapselle ja lapsen kanssa.....	149
Sijoittamisen perusteet.....	152
Sijoitusstrategia	156
Osakemarkkina	158

Osakesijoittaminen käytännössä	163
Rahastot ja rahastosijoittaminen.....	168
Verohyöty alle 1 000 euron luovutuksissa.....	174
Muita omaisuuslajeja	175
Passiiviset tulot	184
Jälkisanat	189
Lähteet	191
Kirjavinkit	199

Johdanto

Olen pienestä pitäen ollut kiinnostunut rahasta. Ensimmäinen selkeä muisto on ala-asteajalta. Äitini ei ollut kotona, mutta hänen kukkaronsa oli pöydällä. Mieleepi juolahti ajatus, että otanpa tuolta muutaman kolikon, tuskin hän edes huomaa, ja menen kauppaan. Tartuin tuumasta toimeen ja lähdin kolikot kourassa ostoksille.

Yllättäen äitini tulikin minua polulla vastaan. Pienessä paniikissa kiirehdin piilottamaan rahat (hänen huomaamattaan) tien pientareen ruohikkoon. Samalla minulle iski kauhean huono omatunto; ymmärsin, että olin tehnyt väärin. Päätin hakea rahat myöhemmin ja palauttaa ne äidilleni salaa.

Kohtalon ivaa oli, että kun palasin hakemaan kolikot, niitä ei enää siellä ollut. Joku onnekas ohikulkija oli ilmeisesti löytänyt jemmani. Huono omatunto vaivasi minua, mutten siitä huolimatta uskaltanut kertoa asiasta äidille. Äiti, nyt kun saat tietää, pyydän anteeksi.

Olen paljon pohtinut toimintaani tuolloin 7-vuotiaana. Miksi tein sen? Miksi en kertonut asiasta äidilleni? Luonnollisesti lapsi kokeilee rajojaan ja oppii asioita niin onnistumisistaan kuin virheistään. Omalla kohdallani pelko vanhempien reaktiosta ilmeisesti rajoitti rehellisyyttäni. Kasvatus oli

ainakin osittain kohdallaan, koska podin huonoa omaatuntoa pitkään, vaikkakaan en missään vaiheessa uskaltanut myöntää tekoani.

Olin tuossa vaiheessa saanut ensimmäiset viikkorahani ja päässytkin hieman shoppailun makuun. Ehkä mielihaluni makean perään oli liian vahva ja houkutus liian suuri. Näin edessäni helpon ratkaisun: rahaa oli tarjolla ja osasin kävellä kauppaan.

Sanotaan, että tilaisuus tekee varkaan. Jos en olisi 7-vuotiaana tuntenut huonoa omaatuntoa, seuraavan kerran olisin ehkä vienyt setelin, ja mitä siitä olisi sitten seurannut? Monetkaan tällaiset teot eivät ole ”rikoksia” mutta eivät myöskään suotavaa toimintaa. Kasvatuksella opetamme lapsiamme siihen, mikä on oikein ja mikä on väärin. Vanhemmilta opimme, minkälainen toiminta on hyväksyttävää ja minkälainen ei ole. Pikkuhiljaa lapselle alkaa muodostua oma käsitys maailman menosta.

Ennen vanhaan ei puhuttu eri kasvatusaloiista, saati talouskasvatuksesta. Oli vain lasten kasvattaminen. Lapsi opetettiin työntekoon, koska sillä tavalla maataloudessa pärjättiin. Toisaalta ennen aikaan ei ollut myöskään ihan helppoa elää yli varojen. Ei ollut luottokortteja, ei pikavippejä, eikä lainaakaan saanut pankista ihan helpolla. Maailmamme on muuttunut ja muuttuu edelleen kovaa vauhtia. Houkutuksia on entistä enemmän, ja voimme tilata melkein mitä vain verkkokaupoista... jopa sosiaalinen media on muuttumassa kauppapaikaksi.

Yhteiskuntamme pyörii rahan ympärillä ja voimasta. Vaikka kuinka haluamme opettaa lapsillemme pehmeitä arvoja, niin fakta on se, että ilman rahataitoja on vaikeaa pärjätä yhteiskunnassamme. Tilannetta ei tee helpommaksi se, että lainaa voi saada hetken mielijohteesta. Internetmaailmassa nuoret ovat oppineet, että lähes kaikki on saatavissa napin

painalluksella. Odottaminen ei ole hyve. Kasvatus ja opitut mallit vaikuttavat kuitenkin siihen, miten pystymme arvioimaan ja vastustamaan näitä houkutuksia.

Käytännön taloustaidot on onneksi hiljattain lisätty opetussuunnitelmaan. Taloustaitoja pitäisi kuitenkin alkaa opetella jo kotona. Muun kasvatuksen ohella on helppoa istuttaa hyvän taloustaidon siemeniä lapsiin kuin huomaamatta. Kasvatushan on meidän vanhempien vastuulla, niin myös talouskasvatus: me vanhemmat olemme suurin vaikuttaja lastemme taloudellisessa käyttäytymisessä, näin toteaa myös sijoitusvarallisuusyhtiö T. Rowe Price vuosittaisessa vanhempia, lapsia ja rahaa koskevassa tutkimuksessaan.

Lasteni myötä peilaan toimintaani yhä enemmän omaan lapsuuteeni. Tunnistan huonoja tapoja, joita toistan. Tunnistan myös hyviä oppeja ja niitä onneksi toistan luonnostani. Lapset ottavat mallia meistä vanhemmista. Saatamme vahingossa siirtää myös huonoja tapojamme lapsillemme. Paljon voi johtua tietämättömyydestä ja ajattelemattomuudesta. Kun tiedostamme tämän, voimme muuttaa toimintaamme.

Ymmärtämällä henkilökohtaisen taloudenpidon perusasioita voimme alkaa korjata oppimiamme huonoja tapoja: sitä, miten puhumme rahasta, miten kulutamme tai suunnittelemme talouttamme. Kirjan avulla voit peilata omaa toimintaasi vanhempiana ja pohtia, tukeeko se hyvää talouskasvatusta vai ei. Toimitko periaatteen *Älä tee niin kuin minä teen, vaan tee niin kuin minä sanon* mukaisesti vai seisotko sekä sanojesi että tekojesi takana?

Saat kirjasta myös käytännönläheisiä esimerkkejä ja harjoitteita eri ikäisille lapsille (taaperoikäisestä aina itsenäistyvään ja aikuistuvaan nuoreen saakka). Esittelen ideoita ja ajatuksia, miten me vanhemmat voimme hyödyntää esimerkiksi viikkorahaa kasvatuksellisenä työkaluna.

Tämä kirja ei ole sijoituskirja, vaikka sijoittamistakin hie-
man sivutaan. Tämä kirja on sinulle vanhemmalle, joka haluat
antaa sekä hyvät taloudelliset edellytykset lapsellesi, kasvat-
taa kiitollisia lapsia että opettaa heille antamisen ja jakami-
sen taitoa. Pienillä muutoksilla ajattelutavoissa, tiedostamalla
omaa käyttäytymistäsi ja konkreettisilla talouskasvatuksen
työkaluilla voit antaa lapsillesi hyvät rahataidot.

Lapsi tulee kaikesta huolimatta kokeilemaan ja tekemään
myös virheitä. Virheistä opimme parhaiten. Antamamme
eväät toivon mukaan kuitenkin estävät lasta tekemästä niitä
suurimpia talousvirheitä. Vanhempina teemme parhaamme
ja tuemme lasta aikuistumisen tiellä, mutta meidän tehtä-
vämmä on myös antaa nuoren itsenäistyä.

Minun tarinani

Haluan kertoa muutamalla sanalla itsestäni, jotta ymmärrät,
mistä jotkin ajatusmallini kumpuavat. Olen asunut koko lap-
suuteni Japanissa; muutin Suomeen vasta 18-vuotiaana. Ja-
panissa kävin ruotsalaista koulua ja asuin ihan ensimmäisestä
luokasta lähtien asuntolassa. Vanhempani ovat suomalaisia,
mutta heidän työnantajansa oli Ruotsissa, minkä takia kä-
vimme siskoni kanssa ruotsalaista koulua, vaikka olemmekin
supisuomalaisia.

Lapsuudessa muutos oli jatkuvasti läsnä, sillä asuimme Ja-
panissa kolmen vuoden jaksoissa, jonka jälkeen olimme aina
vuoden Ruotsissa. Koulukaverimme ja asuntolan henkilökun-
ta elivät kutakuinkin samanlaisessa syklissä, mikä tarkoitti
sitä, että ystäväsuhteet muuttuivat jatkuvasti. Tasapainoa elä-

määni toivat säännönmukaisuus ja johdonmukaisuus. Oma raha lisäsi hallinnantunnetta.

Omien lapsieni myötä olen yhä enemmän pohtinut taloudellisia tavoitteitani. Kiinnostus systemaattiseen säästämiseen ja tavoitteelliseen varallisuuden rakentamiseen heräsi, kun ymmärsin, että se on yksi keino saada lisää aikaa perheeni ja lasteni kanssa. Peilaan lasteni elämää siihen, mitä koin omassa lapsuudessani. Kesän kynnyksellä, kun tätä kirjoitan, mietin jälleen omia kokemuksiani. Miksi raha, säästäminen ja kuluttaminen ovat asioita, jotka ovat vetäneet minua puoleensa?

Lapsuudessani kesäloma oli onnellista aikaa, sillä silloin sain olla kotona vanhempieni kanssa. Meillä oli paljon lomiam, sillä olimme joka viides viikko viisi päivää kotona. Loma-aika oli hemmottelu-aikaa. Silloin kävimme äitini kanssa shoppailemassa ja koko perheen kanssa puistopiknikillä – vietimme perheen kanssa paljon aikaa yhdessä. Kasvatusmalli oli lomien aikana konflikteja välttelevä, sillä me lapset olimme niin harvoin kotona.

Asuntola-elämä oli taas hyvin pitkälle aikataulutettu ja ennalta määritetty. Omia mielipiteitä ei juuri saanut esittää; eihän neuvotteluista kolmenkymmenen oppilaan kanssa olisi tullut yhtään mitään. Olenkin elänyt hyvin ohjatussa ympäristössä, jossa on tiukat rajat ja säännöt, aikuisjohtoinen kasvatus eikä niinkään luottamusta lapsiin. Voisi jopa sanoa, että kasvatusmalli oli autoritäärinen.

Henkilökunta herätti meidät klo 7, klo 7.30 oli aamupala ja klo 8 alkoi koulu. Hedelmävälipala oli klo 10 ja lounas klo 12. Ilta-päivällä saimme välipalaa klo 15, ja se oli aina jotain herkulista. Vapaata oli klo 17 saakka, jolloin alkoi läksyjenteko-aika omissa huoneissamme. Klo 18 oli illallinen, klo 19.30 saimme

iltapalan, joka yleensä oli hedelmä. Nukkumaanmeno-aika oli 1–3-luokkalaisilla klo 20, ja lukea huoneessa sai puoli tuntia klo 20.30 saakka. 4–6-luokkalaiset menivät nukkumaan tuntia myöhemmin ja yläasteella nukkumaanmeno-aika oli vasta klo 22.

Vastuun omasta rahasta sain kuitenkin suhteellisen nuorena. Koulussa viikkorahapäivä oli lauantaisin. Jonotimme toimiston edessä iän mukaan maksettavia rahamääriä. Sitä, miten rahaa käytimme, ei ohjannut kukaan. Saimme käyttää rahat mieltymystemme mukaan ja käytimmekin ne pääasiassa lähikioskissa. Toisaalta kun raha loppui, ei kukaan ollut antamassa sitä lisääkään. Yläasteella koulun tyttöjen keskuudessa vallitsi stereobuumi, ja minäkin säästin hartaasti stereoita varten: laitoin osan viikkorahasta sivuun.

Lukion kävinkin sitten kansainvälisessä koulussa. Siellä oli monia varakkaiden japanilaisten ja ulkomaan ekspattien lapsia. Lähetysaarnajaperheestä tulleen tunsin itseni ulkopuoliseksi heidän joukossaan. Yksi opettaja tiesi taustani ja ehdotti, että voisin antaa tukiopetusta matematiikassa, jotta saisin hieman taskurahaa.

Taustastani johtuen moni asia Suomessa ja erityisesti vanhempana olemisessa on tuntunut vaikealta. Koen, että olen monessa asiassa hieman avuton, koska en ole saanut ”normaalia” mallia kotoa. En ole saanut kasvatusta, joka minun olisi vanhemmiltani pitänyt saada. En syytä äitiäni tai isääni. Siinä ajassa oli normaalia, että lähetysaarnajien lapset lähetettiin sisäoppilaitokseen. Siitä uskottiin olevan hyötyä meille, kun palaisimme kotimaahan.

Kipuilen asian kanssa edelleen, mutta yritän kovasti olla läsnä omille lapsilleni. Olen mielestäni edistynyt asiassa, vaikkein ehkä koskaan tule olemaan ”normaali” vanhempi –

mikä ikinä sitten onkaan normaalia. Lapsuudestani sain kuitenkin hyvät rahataidot, niinpä aloitin aikuisuuden terveellä suhtautumisella rahaan ja hyvillä taloustaidoilla.

Meillä jokaisella on vahvuutemme ja heikkoutemme. Osaa heikkouksistamme on vaikeampaa korjata; ne vaativat enemmän tietoista työtä, ehkä jopa valmennusta tai terapiaa. Olemme kaikki saaneet erilaisen kasvatuksen. Vanhempamme ovat tehneet virheitä. Teemme niitä itsekkin. Kuitenkin ainoastaan me itse voimme muuttaa tilanteemme. Mikään ei ole kiveen hakattua.

Lapsuuden mallit kummittelevat pitkään ja vaikuttavat siihen, miten toimimme omien lastemme kanssa. Oli kyseessä sitten jokin pieni hassu tapa, joka on periytynyt omilta vanhemmilta, tai (kuten minulla) niinkin tärkeä asia kuin läsnäolo ja lapsen kohtaaminen, me voimme muuttaa kohtalomme. Se tapahtuu tilanne kerrallaan. Jonakin päivänä huomaammekin, ettei peritty malli enää olekaan määräävä.

En ole koulutukseltani kasvatustieteilijä, vaan tuotantotalouden diplomi-insinööri ja lähihoitaja. Henkilökohtainen taloudenpito on kuitenkin aina kiinnostanut minua, joten olen kouluttautunut myös varallisuusvalmentajaksi. Olen opiskellut ja testaillut talouskasvatuksen saralla paljon erilaisia käytäntöjä. Talouskasvatuksen puolesta puhuminen on asia, jonka osaan hyvin, ja haluankin jakaa parhaat vinkkini ja oppini kanssasi. Pienillä asioilla voi olla iso vaikutus lapsesi tulevaisuuteen.